

Перетворення українського майстра з Чикаго

Український скульптор Євген Прокопов проживає в Чикаго. Я б назвав його українським патріотом, якби це слово останнім чаом не набуло негативного значення. Є ціла юрба “професійних патріотів”, які б’ють себе у груди через свій патріотизм і не забувають заробляти на цьому гроші. Євген прямо протилежний цьому численому племені. Він, не галасуючи робить свою роботу, і через його творчість весь світ узнає Україну.

Родом із донських казаків, Прокопов має природну відразу до пишномовності, фальшивого пафосу та різної мішури. Натомість, він завжди працює на глибині. Ніби про нього сказав поет: “Во всем мне хочется дойти до самой сути”. І ще, досягши успіху в чомусь, Євген не експлуатує свої знахідки. Він сам собі ставить нові завдання, часто досить складні і знову успішно їх розв’язує.

А до всього скульптор Євген Прокопов – просто цікавий співбесідник.

ЮВІЛЕЙ У КАЗІНО

- Нещодавно вам виповнилося 60 років. Чи вважаєте цю дату певною віхою у вашому житті?

- Можливо, від батька мені дісталось у спадщину прохолодне ставлення до всіляких ювілеїв. Він був донський казак і дуже іронічно дивився на цей бік життя. І на ювілеї, й на звання теж. Я теж із жахом уявляв, що відбудеться якийсь урочистий вечір, на якому говоритимуть певні стандартні слова. Тому ми з дружиною просто купили квиток, вирушили до Лас-Вегаса, сіли на гелікоптер і полетіли у Гранд-Каньон. Там ми приземлилися біля ріки, пілот дав нам пляшку шампанського. Ми її випили, і він відвіз нас до Лас-Вегаса. І ми всю ніч грали у казино. Тобто відсвяткували абсолютно успішно і без жодної помпи. Навіть пілот не знав, що у мене день народження. Шампанське входило у сервіс.

Отож, я ставлюся до цього вельми прохолодно. Вважаю, якщо ти художник, у тебе є ім’я – то цього цілком достатньо. Решта нічого до робіт не додасть – абсолютно. Хіба що на моє ім’я в енциклопедії буде на один рядок більше. (Сміється) Але це мало гріє. До того ж: я не відчуваю себе в такому солідному віці – абсолютно не відчуваю. Більш того, мені комфортніше в цьому віці, ніж навіть у юності. Тоді були якісь комплекси, не вистачало знань. Тепер мені більш затишно – ще можу і постояти за себе. Мене цей вік влаштовує – поки що.

- Ваші відвидини Києва були у грудні 2008 року. Що ви робили з того часу?

- Ви пам’ятаєте, що тоді я привіз дві скляні роботи. Ці роботи були вельми складними. По-перше, спочатку треба було придумати, заради чого я їх взагалі роблю. Друге, було дуже складно підступитися технічно. Третє, важко виконати. В результаті, я їх зробив. Це має бути ціла серія з 12 робіт – Страждання Господні. Поки зробив дві, і потім якось зупинилося. У мене завжди уходить півроку чи навіть і більше, коли я щось нахожу і роблю. А потім хочеться шукати щось далі. У мене такий авантюрний характер. Замість того, щоб заспокоїтися – знайшов і роби. Експлуатуй свою тему, роби її далі. А мене весь час несе: “А що ще? А що ще?” Оскільки ж зроблено вже майже все, що можна, то що вигадати новенького навіть не уявляю. Але хочеться зробити щось своє, хай маленьке, але своє. І в мене багато часу йде на роздуми. Саму по собі роботу нецікаво робити, якщо нічого сказати людям.

Словом, я багато часу витратив на роздуми, і мене занесло в абсолютно несподіваний бік. Я й досі не зовсім придумав, яким буде мій наступний крок. Цей період ще триває.

А як прохідний крок, мене повернуло до більш-менш реалістичних речей. Нині я роблю серію з тваринами. Вона має відобразити стосунки людини з тваринами. Буде ціла серія, де одна робота народила другу, а друга – третю. І от такі дивні взаємовідносини з оточуючим світом, з більш природним натурним світом. Іншого більш філософського початку з більш природним. Як вони між собою контактують. Оце я нині роблю. Не можу сказати, що це буде надто глибока серія. Скоріш – проміжна.

ЗВИЧАЙНЕ ДИВО: ТРИ ХРЕСТИ В НЕБІ ПІД ЧАС ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА КАРДИНАЛУ ЙОСИПУ СЛІПОМУ

- Розкажіть, будь ласка, як виникла ідея зробити пам'ятник кардиналу Йосипу Сліпому?

- Певною мірою мені пощастило. Річ у тім, що в Чикаго є церква Володимира і Ольги. І цей храм заснував саме Йосип Сліпий. Він 18 років просидів у таборах Сибіру і Мордовії. Є красива легенда, що українського кардинала поміняли на Сальваторе Альєндо. Мені розповідали, що є спогади, як вони пройшли повз один одного... Проте, навряд чи це було насправді. Та, думаю, що він точно б ще сидів, але, на щастя, його обміняли.
- **За нього до речі клопотали перед совєцьким керівництвом Джон Кеннеді та Папа римський, Йоан ХХІІІ.**
- Так. Адже кардинал Йосип одразу потрапив у Ватикан. І мені знов таки розповідали, що, коли він проходив, то усі зупинялися. Ніхто не рухався у той момент. Усі стояли з поваги до Йосипа Сліпого. Він був потрясаючої краси чоловік. Таке благородне обличчя, високий на зріст, красивий - фантастична людина. Кардинал Сліпий заснував цю парафію, було побудовано храм, і він приїхав до Чикаго – на відкриття. Минулого року була 40-річниця цього моменту. І в той же час – 25 років з моменту смерті Йосипа Сліпого. Спочатку він був похований у Ватикані. Але потім його останки перевезли до Львова.

... Парафія схотіла зробити просто меморіальну дошку на церкву. Вони звернулися до мене з таким проханням. Вона ж на церкву не ліпиться – хоч застрелись. Коли я крутив цю дошку, в мене випадково вийшов один ескізик. Приходжу я до парафіяльної ради і кажу: “Хлопці! Не виходить. Я відмовляюсь. На моє переконання, на церкву не можна вішати дошку, я, принаймні, не можу. Як на мене, треба рлбити пам'ятник. В процесі роботи в мене виник ескізик. Вони відповідають: “Так. Нам подобається”. І після цього минуло півроку. Я пройшов ще п'ять або шість парафіяльних рад. Не було жодного зауваження. жодна людина не залізла у цей пам'ятник. Він їм сподобався, і він пройшов, як по ниточці.

Природно, спочатку вони сподівалися на зовсім інші гроші. Такий пам'ятник коштує 120 тисяч з гранітом, бронзою, з усім. І тим не менш, вони на це пішли. Я просто щасливий, що мені випала ця робота. Просто щасливий. Тому що кардинал – людина просто фантастична. Ще що цікаво, він виявився схожим на мого батька. Це, перше. А, по-друге, мій батько – Йосип, і він – Йосип. Я був уражений. Коли побачив його профіль, думаю, Боже, він так схожий на батю. Отож, мені вельми цікаво було робити монумент.

- Коли він відкрився?

- Це було 22 листопада 2009 року. Було дуже багато людей, просто море. Уся площа була заповнена вцент. Вельми урочисто його відкрили. Пам'ятник був накритий блакитною драпировкою, потім цей шовк упав – все було просто чудово. І ще одна річ, про яку просто не можу не сказати. Під час цієї події – у небі з'явилися три білих хреста, немов пролетіли літаки. Проте, не було ніяких літаків... Усі бачили ці три хреста. спочатку дивилися на монумент, один на одного, потім потроху почали

піднімати голови і указувати на ці хрести іншим – що відбувається? А я стояв серед запрошених і не міг сильно крутити головою: на мене усі дивилися. Але потім неможливо було не побачити їх. До того ж, мені всі стали казати: “Дивись, дивись. Хрест”. Потім показують з іншого боку – і там хрест. Показують з третього боку – і там хрест. І жодного літака. Блакитне небо і три білих хреста. Люди зробили фотографії. Потім про це писали не лише у церковних вісниках, а й в усіх газетах. Це не те, що я щось вигадав. Так воно і було насправді. Хвилин десять ми за цим спостерігали.

- **Таке явище буває. Це звичайне диво...**

ШЕВЧЕНКО, МАКСИМОВИЧ І ЛУКАШ

- **Тема українських достойників посідає значне місце у вашій творчості.**

Зокрема, ви зробили пам'ятник славнозвісному українському перекладачу Лукашу. Чи були знайомі з ним? І взагалі, як це сталося?

- Велика подяка за це Олі Петровій. Вона з ним дружила. Вона попросила зробити пам'ятник на Байковому цвинтарі. Я створив його безкоштовно. Якраз тоді я надовго відїжджав за кордон. Тому не міг бути присутнім, коли його робили. Я лишив детальний ескіз. Ідея пам'ятника дуже проста: на стелі перо, а стела закінчується не правильним кубом, а витягнутим паралелепіпедом. На всіх його сторонах зроблені хрести. Тобто вийшло, що один і той самий знак відкрився на всі боки світу. Переклади об'єднали світ. Через цей хрест, який дивиться і в небо, і в землю, і праворуч, і ліворуч у цих гранях як у кристалі. Така була ідея. Олі дуже сподобалася. Це була така алегорична річ.

- **Хто ще з видатних українців був об'єктом вашої творчості?**

- Паралельно із роботою над пам'ятником кардиналу Сліпому, я в Києві за два місяці зробив монумент Михайлу Максимовичу. Він був другом Гоголя, Шевченка. Тараса Григоровича навіть заарештували, коли він виходив з будинку Максимовича в Каніві. Я був скульптором, а архітектором – киянин Володя Шевченко, На той момент були гроші на монумент. Але Кабмін їхав забрав назад. І тепер відкрито спеціальний фонд через профспілки, з якого вже ніхто не має права нічого забирати. Вже зібрано більше половини суми. І коли будуть уже всі гроші, пам'ятник Максимовичу стоятимимете у дворику човоного корпусу Університету. Дворик абсолютно чудовий, з прекрасною архітектурою. Приємна ландшафтна паркова зелінь, яку робили фахівці Ботанічного саду. Це вирішено абсолютно по-європейському. Там в центрі поставлять цю фігуру.

Взагалі-то важко щось нового зробити. Що не ліпиш – все вже було. Будь-яка постать – вже була. Руки в кишені, руки за спиною, в капелюсі, без капелюха, з капелюхом. З книжкою, з пером. Все вже було. Коли я став вивчати діяльність Михайла Максимовича, то дізнався, що він був і ботаником, і істориком, і пісні збирав. Отож, я здогадався дати йому в руки український жіночий вінок. А лінти пішли вниз, і він торкається їх рукою. Добре вийшло. Принаймні, ніде в світі немає такого пам'ятника. І мені здається, що той, хто побачить його один раз, а потім – вдруге, одразу скаже: “Це – Максимович”. Що це вже не Гоголь, не Толстой ніхто інший. Тобто я знайшов маленьку зачіпку, за якою цей пам'ятник буде впізнаваємий і не буде схожий на інші...

- **Щодо пам'ятника Шевченку...**

- Я зробив один монумент – для музею Тараса Григоровича у Києві. Це був справжній іспит. Скільки з мене крові випили... Може, й заслужено. Може щось і не виходило. Все було не те. І коли я у відчаї думав, що далі вже неможливо, коли вже двадцять разів відмовили – раптом прийшла ідея – підняти Кобзаря над землею. Він не стоїть у мене, під ним зроблена сфера, і Кобзар ніби летить над землею. Руки, з одного боку, ніби зустрічають тих, хто заходить до музею. А з іншого боку – адже це після Чорнобиля, і земля така знівечена – він каже, падлюки, потомки засрані, що ви зробили зі своєю землею, до чого ви її довели? Хтось почав

казати, що це перегукується із “Сном” – “Лечу над землею”, і все стало на свої місця. Що не кажіть, а такого Шевченка, який би летів, ще не було. Це нарешті сподобалося, це затвердили.

- **А в Чикаго є пам'ятник Шевченку?**

- 2014 року відзначатиметься двохсотріччя із дня його народження. А в цьому році було 150 років від дня його відходу у вічність. Тому виникла ідея поставити у Чикаго пам'ятник Кобзареві. Спочатку думали зробити його в Інкер-парку. Там уже стоять Шиллер, Гете, Андерсен, Шекспір. Кожна “комюніті” ставила свого поета. І виникла ідея, а чому б не представити тут Шевченка? Попросили мене здати ескіз – він вийшов настільки простий. Адже там уже сформувався свій стиль – класичний. Я вигадав таку просту ідею – зробити його таким же аристократом – у відповідному одязі, ткому, як Тарас Григорович ходив Петербургом. Донести думку, що Шевченко – такий же як інші поети і письменники. Не треба казати, що вищий. Або прогресивніший. Просто рівний іншим геніям світу. Все. В цьому його велич. Але потім з'ясувалося, що мерія Чикаго категорично проти фігуративних пам'ятників. Вони сказали, що ми живемо у XXI столітті – і вирішили більше такого не робити. Ні, десь на околиці – будь ласка. А в центральному Чикаго – тільки засобами пластики XXI століття. Просимо, зробимо Шевченка – на ліпшому місці. До речі, там уже стоїть кілька модерних споруд, потрясаючої краси. Починаючи з Пікассо, і закінчуючи сучасними митцями. Я подумав, що це неможливо. А потім все ж таки до мене прийшла одна думка. Я її розробляю і покажу. Я вирішив так: “Поставимо питання – що головне у Шевченка? Що він взагалі хотів? Як у Достоевського, у якого головною є проста думка: “правда без милосердя є жорстокість, а милосердя без правди є малодушшя”. Я подумав: “Яка ж фраза є ключовою у Шевченка, яку можна було б відтворити? І ще, поєднання блакитного і жовтого, цих двох кольорів. Символ України. У Шевченка ключове слово, як на мене, – сім'я. “І мене в сім'ї великій...” У мене є багато стилізованих фігурок витягнутих, нефігуративних зовсім. Я їх зчу “бурульки”. Я спробую об'єднати ці три фігурки: сім'я, спрямована вгору. Він же казав: “І буде син, і буде мати...” Спробую об'єднати ці два моменти: енергійне поєднання двох кольорів та цю вертикаль. Як на мене, можна буде прочитати, що це ідея Шевченка. Побачимо чим це скінчиться. Зробити нефігуративну річ, присвячену Шевченку – майже непосильна річ...

- **Головне, щоб було бажання зрозуміти у поцінувачів...**

“ЗРОБЛЮ ЦЕРКВУ, А ТАМ ХОЧ ПОМИРАЙ”

- **Ваш приклад доводить, що не обов'язково жити в Україні, щоб бути українцем в душі? Та все ж наскільки часто ви плануєте бути в рідному місті?**

- Моя мрія – бути півроку тут, а півроку – в Америці. Я для цього і виїжджав. Я собі казав: “Ти їдеш не назавжди. Просто маєш можливість провести півроку тут, а півроку – там”.

Поки що це не виходить, адже платня за квартиру в Америці є дуже високою...

- **Як проходить ваш типовий день?**

- Якщо я працюю, то приходжу і стою до праці. Я не палю, не перериваюся на перекури, на обідні перерви. Я став або сів. Якщо невеличка робота, можу зробити її за столом або сидячи. І не відходжу від роботи. У мене така звичка. Є багато художників, які пишуть, що хочуть поскоріше позбутися своєї ідеї. І два дні праці – для них ледь не забагато. А я – навпаки, можу робити півроку чи рік. Просто день відпрацював. А може завтра прийду і все перероблю до бісової матері. Проте я навчився цінувати якісь моменти, які тобі вдаються. І навіть інколи сама робота підказує, що зроблено вдало, а що – ні. Наприклад, бачиш, що це – добре. І от вже прив'язуєшся до цього елемента. І їдеш – далі, далі, далі. У мене швидко не буває.

- Багато ваших робіт зроблені на біблійні та євангельські сюжети. Що нового ви готуєте в християнській тематиці?

- Я весь час працюю в цьому просторі. Мені запропонували зробити іконостас у церкві. Я здивувався, об'ємних іконостасів не пригадую, вони всі живописні. А мене ще орієнтують на сучасну стилістику. Замовники показали, як це зроблено у Венеції, у Римі. Вони вважають, що це можливо. І хочуть робити нетрадиційний іконостас, хоча, звичайно, при цьому використовуючи знання і культурні надбання попередників. Для мене це надзвичайно цікаво, зробити церкву, а потім можна вже і помирати.

- Де її планують побудувати?

- Їхня ідея полягає в тому, щоб поставити храм в тому місці, де людям нікуди йти до церкви. В Києві храмів багато, а під самим Києвом – уже мало. Ось там і планується нова церква.

- Що можете сказати про сучасних українських скульпторів?

- Багато хороших майстрів. Не можу виділити когось одного, але у багатьох є вельми сильні роботи. Що, Сашко Дьяченко не має таких робіт? А Льоня Козлов? Роман Петрук? Микола Рапай? Але я вже в такому віці, коли мене мало хвилює, що роблять інші. В мене вже стільки досвіду, багато знань, які ж не на порожньому місці виникли. Не має значення, чи зміг ти ці знання втілити, адже можна мати великі знання й бути нездарою. Я це прекрасно розумію. Але знань в мене більш, ніж достатньо. Якись імпульси мені вже не потрібні. Тому я мало слідкую за іншими. Мене більше хвилює, чи вимстачить сил в мене зробити щось своє.

- Ваші улюблені письменники та літературні герої?

- Достоевський, Маркес. Мабуть, це й усе.

Бесіду вів Петро МАРУСЕНКО.